

Oponentský posudek
na disertační práci JUDr. Pavla Ondřejky, „Princip proporcionality a jeho aplikace
v oblasti lidskoprávních norem“

1. Nastupující generace právních teoretiků, inspirována vývojem právního myšlení v kontinentální Evropě i v anglosaských zemích v uplynulých padesáti letech, se tematicky zaměřuje na zkoumání otázek právní argumentace, v tom rámci zejména právní interpretace. Ilustrací tohoto směřování je řada hodnotných prací.¹ Do jeho rámce, a to nutno vyslovit úvodem oponentského posudku, nejen volbou tématu, nýbrž i úrovní zpracování, lze řadit i posuzovanou disertační práci kolegy Ondřejky. V této souvislosti nelze než konstatovat, že česká teorie práva, resp. teorie konstitucionalismu, se věnuje okrajově, případně nevěnuje vůbec, klíčové otázce současné metodologie práva, analýze zásady proporcionality. Ojedinelou výjimkou je studie Davida Kosaře, jenž v ní kriticky reflektuje nejednotnost, resp. nedůslednost používání testu proporcionality v judikatuře Ústavního soudu.² Výběr tématu disertační práce kolegy Ondřejky proto velmi vítám a oceňuji.
2. Práce se otázkami principu proporcionality zabývá z řady pohledů. Již v úvodě autor proklamuje její cíl, jímž je „popsat a rozvinout teorii principu proporcionality při rozhodování o mezích základních práv“. Úvahy zasazuje do širších kontextů, upozorňuje na mimořádnou roli kategorie přiměřenosti v právu, a to ať již z pohledu nejobecnějšího, z pohledu spravedlnostního, nebo z pohledu řady dílčích pojmů (kupř. přiměřenosti trestu, krajní nouze, nutné obrany, či v mezinárodních vztazích přiměřenosti ve vztazích mezi státy). Součástí širšího kontextu úvah o principu proporcionality je i jeho zasazení do vztahu k základním lidským právům. Což je ale mimořádně důležité, autor v této souvislosti vytváří vazby mezi principem proporcionality a strukturálním pohledem na problematiku lidských práv (tj. jejich analýzou z hlediska jejich subjektů, předmětu, obsahu, omezení). Rozbor tématu pak pokračuje základními teoretickými koncepcemi principu proporcionality (Dworkin, Alexy, a další), jakož i nástinem argumentů jeho nejvlivnějších kritiků (Habermas a další). Ústí následně do nástinu jeho struktury a jeho základních parametrů. Závěr disertace pak představuje komparativní část, jež nabízí přístup k problematice proporcionality (či poměřování) v SRN, České republice, USA, Velké Británii, či ESLP.
3. Z pozice oponenta je mým úkolem zdůraznit, že dizertant ve své práci dostal ambicím, jež si v jejím úvodu vytyčil Nejen, že v ní problematiku principu proporcionality popsal

¹ Viz: Z. Kühn, Aplikace práva ve složitých případech. Praha 2002; Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Ed. A. Gerloch, P. Maršálek, Praha 2003; Judikatura a právní argumentace. Eds. Z. Kühn, M. Bobek, R. Polčák, Praha 2006; L. Hanuš, Právní argumentace nebo svévole (drobné úvahy o právu, spravedlnosti a etice). Praha 2008; F. Melzer, Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. Praha 2010; L. Hlouch, Teorie a realita právní interpretace. Plzeň 2011; tentýž, Hermeneutická filosofie a právní hermeneutika. In: J. Hroch, M. Konečná, L. Hlouch, Proměny hermeneutického myšlení. Brno 2010, 134-170.

² D. Kosař, Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu. Jurisprudence, č. 1, 2008.

s pohledu různých aspektů, nýbrž v ní zformuloval i řadu zajímavých a podnětných otázek a na ně navazujících tezí. Za nejdůležitější v této souvislosti považují úvahy o univerzalitě, neutralitě a intenzitě principu proporcionality, jakož i úvahy o vztahu aplikace práva subsumpcí a aplikace práva proporcionalitou. Akcentuje v této souvislosti potřebu rozdílné míry intenzity přezkumu proporcionalitou, a to ve všech jejích součástech (s. 61), vůči kritikům principu proporcionality z hlediska principu dělby moci staví argument rozdílné míry intenzity soudního přezkum (s. 160), koncipuje požadavek syntézy metod subsumpcie a poměřování v případě aplikace právních principů anebo norem garantujících lidská práva.

4. Disertační práce Pavla Ondřejky je obsahově velmi bohatá, nabízí velikou sumu relevantních poznatků, nadto i řadu vlastních analytických, či zobecňujících postřehů. Za její jádro považují autorovy tvůrčí myšlenky k již zmíněným kategoriím univerzality, neutrality a intenzity principu proporcionality a k formám jeho aplikace. Práce splňuje i ty nejprísnejší požadavky vyžadované pro doktorské disertace. Pro uvedené doporučuji Pavlu Ondřejkovi udělit, a to po úspěšné obhajobě předložené práce, vědecký titul Ph.D. v oboru teorie práva.

Brno, dne 26. ledna 2012

Prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc.